

Einar Gerhardsen

LIV OG ARBEID

(Framhald)

Veien til velstand og velferd

FRA 1935 var Norge i framgang på det økonomiske, sosiale og kulturelle område. Hjulene kom i gang, arbeidsløsheten gikk sterkt tilbake, vi fikk alders- og arbeidsløshetstrygden og lettelse når det gjaldt skoler og kultur-tiltak. Men stormene hadde også Norge så landet igjen ble fattigere og maskineriet mere nedslitt. —

I begynnelsen var det meningen å danne en samlingsregjering under ledelse av Høyesterettsjefen Paal Berg, men forhandlingene førte ikke fram og Einar Gerhardsen fikk i oppdrag å danne den første norske samlingsregjeringen etter krigen. Ved valgene i 1936 hadde de borgerlige 80 og Arbeiderpartiet hele 70 representanter i stortinget. Einar Gerhardsen hadde ikke opptrått på hele landets talerstol i stortinget før, men han var snart heimevant der også. Det første stortingsvalget etter krigen viste følgende resultat: Arbeiderpartiet 76 representanter, kommunistene 11, Høyre 25, Kristelige Folkepartiet 8, Bondepartiet 10, Venstre 20. Da ble det også klart at Arbeiderpartiet dannet en røn partiregjering, som altså nesten kunne feire 20 års jubileum. — Einar ble hele Norges Einar, enten det var partifellene eller motstanderne. Han likte denne dus-formen og likte å være på fornavn med alle. —

DET ble en gjenoppbygning og gjenreisning som aldri før. De tre nordliste fylkene var øde og rasert etter krigsherjingene. Folket der nord satte alt inn på å bringe sin landsdel i bedre stand enn noen gang og skapte næringsgrunnlag for jordbruket, fiskeriene, bergverksdriften, handelen, sjøfarten og turisme og ikke minst for industrien. Det at en trygg og stabil arbeiderregjering sto i spissen medvirket til en fremgang uten sidestykke i Norges historie og naturligvis på alle områder. I 20 år var han partiets formann og 17 av disse var statsminister. Det er uvanlig lang tjenestetid, sjøl i Norden. Det er vel ikke noe i veien for ennå engang å oppsumere hans løpebane slik: Ungdomslag, fagforening, parti, alt med tilfyllshverv fra det mest beskjedne og opp til formann, kasserer og sekreter. 18 år ansatt som vegarbeider. Senere 7 år i Kommuneforbundet og denne sammenslutningen er han framdeles medlem av. Fra 1924 — 1926 var han formann for Arbeidernes ungdomsfylking. Der med ble han automatisk medlem av arbeiderpartiets sentralstyre der han var medlem i 44 år. Fra 1923 var han sekreter i DNA. Fra 1934 kom han med i bystyret og 1938 ble han viseordfører. Senere altså også ordfører. Alt dette er en uvanlig god skole for en kommune- og

statsmann av Gerhardsens format. Han tilpasset seg Oslo, men han greide og gjøre det på landsbasis. Det ble noe landsfaderlig ved ham som få har oppnådd. Av hans beste lærere kan vi vel nevne både Kyrre Grepp og Martin Tranmæl, i praktisk arbeide og i talerkunst. — Alt i 1947 hadde Norge nådd førkrignivået og fra 1952 begynte man å skimte veien til et rikere og bedre land med trygge kår for de fleste nordmenn. Det er klart at en overstatelig organisasjon som NATO og Norges tilslutning til EFTA måtte vekke strid både innen arbeiderrøsla og andre partier, men regjeringen fant ut at de ville stå på vestens grunn og slik ble det også. I 1951 tråtte Gerhardsen tilbake, men i januar 1955 kom han på plass som statsminister igjen, og nå satt han helt til valgnederlaget i 1965. Gjennom alle 50 åra var «Stø kurs» slagordet. Rett og plikt for alle nordmenn ble tatt inn i grunnlova, folketrygda kom, skoleverket fikk en storstilet utbygging. Det var ikke pappas pengepung som skulle bestemme skolegangen, det var evner og talenter. Ungdommen skulle få de aller beste muligheter for

sin yrkrutdannelse. Etter 1946 kom også statens husbank og statens postsparebank som ble en av regjeringens største suksesser. — Men i 1961 ble stillingen i stortinget 74 arbeiderpartirepresentanter og 74 borge lige med 2 folkesosialister som tunga på vektsskåla. Dette førte til at man utnyttet en tragisk gruveulykke på Svalbard for å felle arbeiderregjeringen. Det ble en månedens regjering under Høyres Lyng. Så kom valget i 1965 og med det Borten firepartiregjering fra den 12. oktober. Arbeiderpartiet hadde styrt — og styrt godt. Det fikk vi se allerede fra starten av. Og det er sjanser for at partiet kommer tilbake ved valget i 1969. Det skal sies om Einar Gerhardsen at han tok nederlaget fint og han gled umerkelig inn i sitt stortingsmannsarbeide. —

Han gikk fra kommandobroen i et Norge som blomstret og var kommet et godt stykke på veg mot sosialismen bl. a. når det gjelder industrireising og

utnyttelse av landets mange og store rikdommer.

Ved hans 70 års dag ble det som nevnt i innledningen henvisning til en bok med flere av hans beste taler. La oss derfor ta for oss forskjellige sider ved Gerhardsens personlighet. De passer det å begynne med *telegen*.

Innholdsmessig er talene hans klar logikk. De er vel forbedret enten han nå har laget dem som manus eller han har dem på en huskelapp — eller som regel ikke har noe papir i det hele tatt. Han har en fin stemme, hans mest begeistrade tilhengere sier det er en sølvstemme. Men han har arbeidet med den også. Ordene kommer vel gjørende distinkt og tydelige, vi hører nok Oslo-gutten, men ikke så det genererer noe. Hvert ord er nøye ettertenkt og veiet. Han taler enkelt og like til så alle kan forstå ham. Det er ikke til å undre seg over at Gerhardsen har gitt gode råd og vink til dem som vil bli gode talere. Hver statsmannstale av Einar Gerhardsen er en triumf for hver stor gjerning hans tid har ført fram til beste for folket. Einar er nøye med utarbeidelsen av alle talene sine. Det er jo dem som påstår at hans kone Werne skriver dem

for ham, men det sier hun sjøl i et interjuv på sin 50 års dag at slikt er det rene vrøvl eller tull som vi sier på norsk. Det er klart at en statsminister må holde mange taler. Og hvis vi skulle ta fram en eller annen tale gjennom 23 år så ble valget meget vanskelig for alle er de så klare som dagen.

HAN har evnen til å fenge med sine klare fakta, sitt enkle og greie, dagligdags språk, sin humoristiske sans, sitt opplegg. Einar er uforlignelig som reisekåser. Som statsmann har han jo bl. a. vært i USA, Sovjetunionen, India, Israel, Jugoslavia, Tyskland, Israel og mange andre steder. Sjøl traff jeg ham i Finland. Etter at han var gått av som statsminister var han på en jorden rundt tur. I Bergen husker nedskriveren av disse linjer at han begynte med å fortelle om sin Sovjettur og ikke heller minst mange humoristiske perler og innside stoff vedrørende Krustjov. Så kom et glitrende foredrag om valgforberedelsene til det valget som bragte de borgerlige i regjeringssposisjon.

(Framhald)

Fridtjof Diesen.

RONALD FREISLER ...

(Framhald frå 5. síðu)

lamin, og sum soleiðis líkki vóru Triðja Ríkinum til gagns. Sjálvsagt var Freisler eisini oddamaðurin, tá ætlanin var um ændaliga loysn av jødasurn-inginum« skuldi setast í verk. Tann 20. august 1942 varð Freisler gjørdur til forseta fyri Fólkdómstólinum. Hetta dæmði honum ikki so væl, tí hann hevði roknað við at verðið lóg-málaráðharri. Hóast alt, sendi hann beinanvegin takkarheilsan til Hitler: »Politiski hermaður tygara Ronald Freisler, vil í nýggja starvi sínum seta alla orku síni inn fyri at døma soleiðis, sum hann heldur, at tiggum, sjálvur vildi gjørt tað, mein Führer!«

Freisler - Vyschynskij

Rithøvundurin, ið hevur givið út bókina um Freisler, Gert Buchheit, roynir í bókini at finna grundir til, at Freisler ikki varð lóg-málaráðharri hjá Hitler, og heldur seg hava funnið út av, at Freisler var ov andstyggiligur — sjálvt fyri Hitler. Freisler varð samanliknaður við Vyschynskij, ið var dómari í teimum sakarmálunum, sum Stalin fordi fram móti túsdandatal av fólki, tá hann í 30'um reinsaði út í Sovjetsamveldinum. Freisler nýtti beinleiðis Vyschynskij sum fyrmynd, og

áðrenn hann doyði í 1945, var tað ikki smávegis hann hevði fingið uppá samvitsku sína (um hann nakrantíð hevur havt eina). Bert í fyrru helvt av 1943 vórðu 1730 fólk dømd av Freisler, harav 804 til deyðarevring.

Ílla dæmdur av teim leiðandi

Serliga var tað rættarmálið, ið Freisler nýtti, ið vakti andstyggd hjá leiðandi nazistunum. Stjórnin fyrir fregnartænastuna, Kaltenbrunner, sigur m.a. í eini loyniligi frágreiðing til Hitler: »Tað er harmiligt, at forsetin fyrir fólkdómstólinum byrjaði at træta við tann ákærda harra Hoepner, um orð sum »Eisil« og »Svinhundur« vóru passalig at nýta um hann.

Eisini lóg-málaráðharrin Theodor rack skrivaði í einum brævi til Martin Bohrmann, ið var næsti maður Hitlers, »at virðingin fyrir rættinum var minkað nógv, tí forsetin fleiri ferðir hevði nýtt

orð sum »ormar« og líknandi, tá hann tosaði um teir ákærdu.« Tað nyttaði tó einki, tí hóast Hitler onki dæmdi Freisler persónliga, so helt hann seg hava brúk fyri honum.

Deyði Freislers

Tað er onki petti at ivast í, at Freisler hevði verið deyðadømdur sjálvur, um hann hevði verið handtíkin av teim sameindu aftaná krigslok. Men lagnan var eftir honum áðrenn tað. Tann triðja februar 1945 júst sum Freisler skuldi døma í einum sakarmáli, rakti ein bomba frá einum bretskum bombuflogfari rættarhúsin í Berlin. Ein av teimum, ið lótu lív har, var Freisler, ið var raktur av bumpupettum. Soleiðis fekk lagnan fatur í ein av teim allarverstu nazibøðlunum.

Bókin um Freisler er fyrribils útkomin á forlagnum hjá Paul List í München og kostar 36.00 kr.

micky.

Spinnid i Gøtu

tygum fáa gott tógv, og skjóta avgreiðstu.

Vit keypa óvaskaða og vaskaða ull og selja øll sløg av færoyskum tógvi.

TØTINGARVIRKIÐ

v/ Ólavur Gregersen — tlf. 20 í Gøtu

FÆRØSK MARGARINE

Vita No 1

VITAMINISERET

FÆRØSKT PRODUKT

FINT PRODUKT

KLAKKSVÍKAR
TIMBURHANDIL
 P. J. F. KJØLBRO

FØROYA
BANKI
 banki FØROYA

SVARTIPER
 FRANTS RESTORFF